

köyhissä ja myös rikkaissa maissa ovat vielä köyhiä. Meitä askarruttaa, että taloustieteilijöiden ei kaksisataa vuotta Adam Smithin jälkeen ole onnistunut estää inflaatiota tai työttömyyttä vaan saada molempia esiintymään yhtä aikaa. Toteamme, että organisointikyky, kyky kollektiivisiin ponnistuksiin, voi kylläkin saattaa meidät kuuhun mutta ei New Yorkin sisään tai ympäri. Sodankäyntikykyimme kuuluu nyt mahdollisuus tuhota kaikki elämä jos sota syttyy.

Pessimismi saattaa olla terveellistä. Olen ainakin itse sitä mieltä. Se saa meidät kysymään: Mutta mitä sitten voin tehdä? Se on tärkeä kysymys. Voiko yksilö tehdä mitään?

Ensin on asetettava toinen kysymys. Meille on käynyt täysin selväksi, että yhteiskuntaelämä on jatkuvaa muutosta. Kun yksi ongelma ratkaistaan, syntyy uusia useinkin juuri edellisen ratkaisun seurauksena. Meillä on taipumus edellyttää ratkaisuja. Parhaatkin ovat vain väliaikaisia saavutuksia mutta niiden merkitystä ei sen vuoksi ole syytä väheksyä. Meidän on myös syytä omistaa ajatus niille menetelmille, joiden avulla käymme käsiksi ongelmiin, ongelmiin, jotka tulevat jatkuvasti vastaamme kuin rantaa huuhtovat aallot. Erityisesti on pohdittava, miten hyviä demokraattisen hallinnon mekanismit ovat tätä jatkuvaa tehtävää varten? Ja mikä tekee niistä parempia tai huonompia? Nähdäkseni tämä on se tehtävä, johon pieni seikkailumme aatteiden maailmassa lopultakin johtaa.

Sveitsin tapaus

Työskentelin erään kirjan parissa runsaat kaksikymmentä vuotta sitten eivätkä asiat ottaneet luistaakseen. Hakeuduin pieneen kylään Bernin ylämaalle, eristäydyin maailmasta ja haudoin silkkaa kyllästymistäni kaiket iltapäivät ja illat sekä suuren osan yötäkin sitä, mitä seuraavana aamuna kirjoittaisin. Tulos oli tavanomaisen mittapuun mukaan erinomainen; *Vaurauden Yhteiskunta* oli yleisen ja erityisesti oman käsitykseni mukaan hyödyllinen kirja. Siitä lähtien olen aina palannut Sveitsiin ja Gstaadiin kirjoittamaan. Minulle on annettu sveitsiläinen osa-aikaprofessuuri ja eräs Sveitsin kansalliskirjaston virkailija kertoi suureksi tyydytyksekseni, että minut oli luoki-

teltu uudelleen, puoliksi sveitsiläiseksi kirjailijaksi. Minusta tuntuu, että olen tutustunut tähän pieneen maahan kohtalaiseen hyvin.

Sveitsin esimerkki on aina rohkaissut uskoani demokratian voimaan ja tehokkuuteen. Sveitsiläiset uskovat vaistonvaraisesti, että ongelmat voidaan ratkaista kansan omaa kollektiivista vastuuntuntoa ja älyä hyväksikäyttäen. Juuri tämä vastuuntunto ja äly ovat merkitseviä. Ratkaisu ei siis riipu johtajasta vaan kansalaisesta. Sveitsin kansalainen ei delegoi valtaa suurmiehille siinä uskossa, että näiltä saadaan vastaukset ongelmiin. Hän pyrkii itse löytämään ratkaisun. Muutamassa 22 (niitä oli vielä äskettäin 23) kantonista kaikki äänestäjät koontuvat vieläkin lakiasäättävään kokoukseen. Hyvin usein tehdyistä ehdotuksista päätetään suoralla kansanäänestyksellä. Tästä seuraa, että vaaleista paljon suurempi osa on tarkoitettu ratkaisemaan ongelmia kuin valitsemaan johtajia. Edelleen on seurannut, että Sveitsillä ei ole ollut montakaan kuuluisaa johtajaa tai sankaria. Kuuluisin sveitsiläinen oli Calvin, joka oli ranskalainen. Calvinin jälkeen seuraa Wilhelm Tell, jonka maine perustuu hiukan vaaralliseen tapaan suhtautua vanhemman velvollisuuksiin.

Joitakin vuosia sitten minulle välitettiin eräänä talvipäivänä puhelinviesti eräältä berniläiseltä mieheltä, jonka nimi tuntui jotenkin tutulta. Hän halusi minun tulevan luokseen lounaalle keskustelemaan taloudellisista ongelmista. Käännyin hyvin älykkään sveitsiläisen naapurini puoleen saadakseni tietää kuka oli kyseessä. »Hän saattaisi olla viimevuotinen presidentti», naapurini vastasi. »Joka tapauksessa olen varma ettei hän ole nyt presidentti.»

Pienet maat eivät juuri voi hallita oman kansansa kohtaloi-
ta. Ulkomailta tulee inflaatiota ja taantumia. Ydinsodan sat-
tuessa nämä maat olisivat aivan yhtä suuressa määrin uhreja
kuin ydinvallat itse. Mutta kun on ollut kysymys ongelmista,
joihin Sveitsin demokratia voi vaikuttaa, ratkaisut ovat olleet
hyviä, itse asiassa loistavia. Näitä ovat olleet ympäristön
suojelu, saksaa, ranskaa ja italiaa puhuvien välinen kansalli-
nen sovittelu, uskontojen välinen suvaitsevainen suhde, hyvin
asuntojen ja julkisten palvelujen tuottaminen, maatalouden ja

teollisuuden järkevä tukeminen sekä demokratian aatetta edistävä koulutus.

On hyvin tavallista, että näitä demokraattisia saavutuksia sielläkin aliarvioidaan sanomalla että Sveitsi on pieni maa, joka ei myöskään ole joutunut sotiin. Ehkä Sveitsi pysyi Euroopan hävityssotien, kuten jotkut ovat niitä kutsuneet, ulkopuolella demokratiansa järkevyyden ansiosta. Osoittaa kykyä erehtyä, jos väittää että pienellä maalla ei ole ongelmia. Ulster on pieni maa. Niin on myös Libanon. Niin myös Chile. Belgialaiset riitelevät velvollisuudentuntoisesti kielikysymyksistä. Ehkä pienet maat tuntevat erityisen suurta tarvetta osoittaa itsetuhoamiskykyään. Se on niille eräänlainen tapa hankkia hyvitystä.

Sveitsiläisillä on itseään hallitessaan kolme voiman lähettä. Demokratian jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen vastuu tuloksesta. Tässä auttavat pieni koko ja tunnettu sveitsiläinen federalismi, joka jatkuvasti suojelee kantonin sekä kunnan tai paikallishallinnon auktoriteettia ja itsenäisyyttä. Yhden ihmisen äänellä ja sanalla voi olla selvä vaikutus lopputulokseen. Sitä on siksi syytä käyttää ja harkiten. Tärkeät asiat ratkaistaan kansanäänestyksissä. Äänestetäänhän useimmissa sveitsiläisissä vaaleissa määrätystä kysymyksistä (uusista veroista, uusista menoista, naisten äänioikeudesta, vierastyöläisten määrän rajoittamisesta) eikä, kuten muissa maissa, eri puolueiden ja poliitikkojen välillä.

Seuraava voiman lähde on sveitsiläisten yhteenkuuluvuuden tunne. On tuskin syytä mainita, että sveitsiläiset ovat varsin tarkkoja henkilökohtaisista rahallisista eduistaan. Mutta samalla he oivaltavat suuremman menetyksen vaaran, jos yhteiset edut alistetaan erityiseduille. Tavatessani vuosien kuluessa sveitsiläisiä poliitikkoja, liikemiehiä, ammattiyhdistysjohtajia ja jopa pankkimiehiä, minuun on aina tehnyt vaikutuksen se hiljainen tai julkilausuttu käsitys, että kunnan, kantonin tai maan edun on mentävä yksilön, puolueen tai organisaation edelle ja että tässä ei ole kysymys mistään hyväntekeväisyydestä vaan terveestä järjestä.

Lopuksi minusta on aina tuntunut, että sveitsiläiset ovat paljon kiinnostuneempia tuloksista kuin periaatteista. Talous-

elämässä ja politiikassa aivan kuin sodassakin kukistuu hämmästyttävä määrä ihmisiä, jotka puolustavat etuajo-oikeuttaan kuten mies rautatieylikäytävällä. Tämä vaisto on Sveitsissä hyvin huonosti kehittynyt. Missään maassa ei yhtä päättäväisesti ylistetä yksityisyritteliäisyyden periaatteita mutta harvassa maassa on käytännössä tehty lukuisampia ja monimuotoisempia myönnytyksiä sosialismille. Sveitsissä käydessämme hoidamme pankkiasiamme julkisen sektorin omistamassa kantonin pankissa, matkustamme kansallisilla rautateillä, maksamme laskumme postisiirtoa käyttäen, soitamme julkisessa omistuksessa olevaa puhelinjärjestelmää käyttäen, lähetämme sähköemme valtion johtoja pitkin, katselemme valtion televisiota ja kuuntelemme valtion radion uutisia, jotka voi kuulla myös valtion puhelimesta.

Käydessämme siellä emme toisin kuin monet hyvin ansaitsevat sveitsiläiset asu kunnan puhtaissa, valoisissa rakennuksissa, joihin pääsyä pidetään kansalaisoikeutena. Mutta emme maksa talostamme yksityistä vakuutusta, sillä paikallisten viranomaisten mielestä yksilölle on halvempaa ja yhteisölle parempaa, jos kunta yksinkertaisesti rakentaa talon uudestaan tulipalon satuttua. Tämän on myös ajateltu vähentävän tuhopolttoja, vaikka sellaisten vaara ei kovin suuri olekaan. Valtio tukee sveitsiläisiä maanviljelijöitä voimakkaasti, osittain koska he pitävät maaseudun kunnossa halvemmalla kuin jokin kansallinen puistopalvelu. Yksikään elinkeino ei ole niin aidosti sveitsiläinen kuin kelloteollisuus. Suunnilleen puolen vuosisadan ajan on useimpien sveitsiläisten kellojen koneistot, ei siis mikään vähäpätöinen osa, valmistettu alkuaan Sveitsin hallituksen tukemassa yhtiössä. Puhtaasti yksityistä perua olevissa yrityksissä tuotetaan ainoastaan kuoret, hihnat, kotelot ja mainonta. Muissa maissa tätä järjestelyä pidettäisiin yksityisyritteliäisyyden periaatteita vastaan sotivana. Sveitsiläiset eivät ole tällaisista pikkuasioista huolissaan.

Johtajanvaisto

Anglo-amerikkalaiset ovat taipuvaisia järjestämään hallintoasiansa aivan toisin kuin sveitsiläiset. Emme itse ratkaise